

Threats Posed by Terrorist Groups and the Theory of Reverse Defense: A Case Study of ISIS Khorasan

Morteza Sheikh Darreh Ney

M.A. in International Relations, Department of International Relations, Faculty of Law and Political Science, University of Mazandaran, Babolsar, Iran
Email: morteza.sheikh1993@gmail.com

Abstract

Over the past decade, the growth of terrorist groups in Afghanistan, particularly ISIS Khorasan, has become one of the country's major security threats. Consequently, Afghanistan's neighboring countries in the region have adopted different counterterrorism policies and approaches toward security threats in Afghanistan based on their own interests. The failed counterterrorism policies and traditional military strategies employed by these governments in combating terrorist groups have further endangered regional security. Accordingly, this study aims to examine the theoretical approach of Reverse Defense in confronting threats posed by terrorist groups, particularly ISIS Khorasan, in Afghanistan. The main research question is: What approach should these regional governments adopt to counter the growing threats posed by ISIS Khorasan? In response to this question, the study advances a hypothesis and, using a descriptive-analytical method and drawing on library and internet sources, seeks to propose a new defensive approach termed the "Reverse Defense" theory. The findings indicate that, given the group's current ecosystem and its growing resistance to the counterterrorism policies and traditional military strategies of these governments, applying this new defensive approach would enable them to take action to neutralize the threats and even bring about the collapse of ISIS Khorasan, or at least limit the movements of its members within Afghanistan's borders.

Keywords: Terrorism, ISIS Khorasan, Afghanistan, Threat, Reverse Defense

تهدید گروه‌های تروریستی و نظریه «دفاع معکوس» مطالعه موردی: داعش خراسان

مرتضی شیخ دره نی

کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل، گروه روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران
Email: morteza.sheikh1993@gmail.com

چکیده

طی یک دهه اخیر، رشد گروه‌های تروریستی به‌ویژه گروه داعش خراسان در افغانستان، یکی از تهدیدات مهم امنیتی این کشور بوده است. به تبع آن هریک از کشورهای منطقه‌ای هم‌جوار افغانستان بر پایه منافع خود سیاست‌ها و رویکردهای ضد تروریستی متفاوتی را در قبال تهدیدات امنیتی در این کشور اتخاذ نموده‌اند. سیاست‌های ضد تروریستی شکست‌خورده و استراتژی‌های نظامی سنتی این دولت‌ها در مبارزه با گروه‌های تروریستی امنیت منطقه‌ای را بیش از گذشته مورد تهدید قرار داده است. ازاین‌رو هدف از این پژوهش، بررسی رویکرد نظری «دفاع معکوس» در برابر تهدیدات گروه‌های تروریستی به‌ویژه گروه داعش خراسان در افغانستان بوده است. پرسش اصلی پژوهش این است که دولت‌های منطقه‌ای، چه رویکردی را برای مقابله با تهدیدات روزافزون داعش خراسان اتخاذ کنند؟ در پاسخ به این پرسش، این فرضیه در قالب روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی در پی ارائه یک رویکرد دفاعی جدید تحت عنوان نظریه «دفاع معکوس» است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد. با توجه اکوسیستم فعلی این گروه و مقاومت فزاینده در برابر سیاست‌های ضد تروریستی و استراتژی‌های نظامی سنتی این دولت‌ها، با به‌کارگیری این رویکرد دفاعی جدید خواهند توانست به‌منظور خنثی کردن تهدیدات و حتی فروپاشی داعش خراسان و یا حداقل محدود کردن تحرکات اعضای این گروه در مرز افغانستان اقدام کنند.

کلیدواژه‌ها: تروریسم، داعش خراسان، افغانستان، تهدید، دفاع معکوس

مقدمه

تروریسم و به تبع آن رشد گروه‌های تروریستی یکی از چالش‌های مهم جهانی در قرن حاضر است. این پدیده، مخصوصاً از اواخر قرن بیستم شدیداً فراگیر شده است. این پدیده بدون شک یکی از موضوعات و معضلات کنونی است که امنیت بسیاری از مناطق جهان به‌ویژه منطقه آسیا را به خطر انداخته است. از میان گروه‌های تروریستی فعال در این منطقه گروه ولایت خراسان، شاخه وابسته داعش قریب به یک دهه نقش پررنگ و حیاتی در گسترش تروریسم و جهادیسلم اسلامی در افغانستان و کشورهای منطقه خراسان داشته است.

دولت اسلامی خراسان مستقر در افغانستان، شاخه منطقه‌ای جدید در شبکه حملات خارجی داعش هستند و بارها توانایی هماهنگی حملات خارج از منطقه اصلی عملیات خود (افغانستان) را نشان داده است. راهبرد داعش از ایجاد گروه‌های وابسته منطقه‌ای، گسترش قلمرو خلافت اسلامی، حمایت بیشتر از شبکه جهانی داعش و تقویت روایت‌های تبلیغاتی این گروه بوده است (Karr & Carter, 2025:1). داعش خراسان اکنون پس از یک کارزار چندساله برای بازسازی این راهبرد داعش در افغانستان ظهور یافته است.

ولایت خراسان افغانستان بارها توانایی هماهنگی حملات خارج از مناطق اصلی عملیات خود را نشان داده است. این گروه در سال‌های ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴ سهم مهمی در چندین حمله تروریستی داشته است، برخی حملات موفق شامل بمب‌گذاری انتحاری ژوئیه ۲۰۲۳ در پاکستان که حداقل ۶۳ نفر را کشت، بمب‌گذاری‌های ژانویه ۲۰۲۴ در کرمان، ایران که ۹۴ نفر را کشت و حمله به تالار شهر کروکوس در مارس ۲۰۲۴ در مسکو، روسیه که ۱۴۵ نفر را کشت (Hwaida Saad & Schmitt:2024). با توجه به شکست سیاست‌های سنتی ضد تروریستی و استراتژی‌های نظامی کشورهای جنوب آسیا به‌ویژه کشورهای منطقه خراسان در مبارزه با تروریسم منطقه‌ای ازجمله؛ گروه داعش خراسان در افغانستان، خطر ایجاد تهدیدات امنیتی گسترده را به‌همراه خواهد داشت. علی‌رغم فشار حکومت طالبان افغانستان بر داعش خراسان برای کاهش حملات و عملیات تروریستی، اما این گروه پیوسته به جذب نیرو و انجام عملیات داخلی و منطقه‌ای اقدام می‌کند (Y. Zelin, 2024). تهدیدات امنیتی این گروه نه‌تنها برای حکومت افغانستان، بلکه برای بسیاری

از کشورهای منطقه خراسان نظیر ایران، پاکستان، چین، هند، روسیه و کشورهای آسیای میانه شامل «ازبکستان، تاجیکستان، ترکمنستان، قرقیزستان و قزاقستان» به همراه داشته است. طبق جدیدترین گزارش شورای امنیت سازمان ملل متحد (UNSC) گروه داعش خراسان همچنان به عنوان «مهم ترین تهدید تروریستی» منطقه ای و فرامنطقه ای ارزیابی می شود. در عین حال، این ارزیابی ها تعجب برانگیز به نظر می رسند؛ چگونه گروهی بدون کنترل ارضی یکپارچه و با قابلیت های عملیاتی کوچک در منطقه اصلی عملیات خود (افغانستان) توانسته است توطئه های تروریستی گوناگون در کشورهای مختلف منطقه ای و فرامنطقه ای را هدایت کند؟ (Krause, 2025:5). این کشورهای منطقه ای که سهم زیادی در آینده افغانستان دارند، در بهترین جایگاه هستند تا بتوانند به طور مشترک به مقابله با تهدید داعش خراسان در افغانستان به پا خیزند.

مهار این تهدید منطقه ای مستلزم درک عمیق تحرکات پیچیده این گروه و اتخاذ رویکردی جامع و هماهنگ منطقه ای است. با توجه به سیاست های شکست خورده ضد تروریستی یک دهه اخیر دولت های منطقه ای نظیر ایران، روسیه، پاکستان و افغانستان؛ حتی اگر این کشورها دست به یک سری عملیات ضد تروریستی بزنند، بازهم به واسطه نبود یک رویکرد منطقه ای پایدار، دستاوردهای چنین اقدامی احتمالاً کوتاه مدت خواهد بود.

در چنین شرایطی؛ با توجه به شکست سیاست های سنتی ضد تروریستی این دولت ها در مبارزه با گروه های تروریستی برای تأمین امنیت منطقه ای، سؤال اساسی که در این پژوهش مطرح می شود؛ این دولت های منطقه ای، چه رویکردی را برای مقابله با تهدیدات روزافزون داعش خراسان اتخاذ کنند؟ پژوهش حاضر در پی ارائه یک رویکرد دفاعی جدید تحت عنوان نظریه «دفاع معکوس» است که با به کارگیری این رویکرد دفاعی جدید خواهند توانست به منظور خنثی کردن طرح های داعش خراسان و یا حداقل محدود کردن تحرکات اعضای این گروه در مرزها افغانستان اقدام کنند.

این مطالعه با هدف بررسی پیشینه تاریخی و تکامل این گروه، ماهیت تعامل داعش خراسان با داعش مرکزی در سال های اولیه آن را دنبال می کند. بخش بعدی، تهدیدات و چالش های امنیتی این گروه را بررسی می کند. در بخش سوم، معکوس سازی تهدیدات این گروه را بررسی می کند،

بعد از شناسایی تهدیدات گروه هدف (داعش خراسان) با معکوس کردن تهدیدات درک شده در هر حوزه با استفاده از سازوکارهای غیرنظامی جهت دفاع در برابر این تهدیدات را برجسته می‌کند. در نهایت، نویسنده با برجسته کردن نتایج سازوکارها این نظریه بر عملکرد گروه‌های تروریستی به پایان می‌رساند.

۱. پیشینه پژوهش

در دوران معاصر، شاهد گسترش روزافزون ادبیات و آثار علمی نوشته شده توسط افرادی از افغانستان، مناطق آسیا و کشورهای غربی بوده‌ایم. این نشریات عمدتاً حول موضوع پژوهش حاضر و با تمرکز ویژه بر شرایط افغانستان متمرکز هستند. داعش خراسان یک خطر جهانی قابل توجه را نشان می‌دهد که فراتر از مرزهای افغانستان گسترش یافته و منطقه وسیع‌تر و جامعه بین‌المللی را در برمی‌گیرد. تحقیقات علمی کافی برای بررسی پیشینه تاریخی تروریسم، به‌ویژه در زمینه گروه‌های منطقه‌ای در مقیاس جهانی انجام شده است. با این حال، باید اذعان کرد که ادبیات علمی فعلی در مورد تروریسم و ارتباط بین وقایع خاورمیانه و تحولات بالقوه آینده در افغانستان در رابطه با داعش خراسان به رشته تحریر درآمده است، آثاری از نویسندگان و محققان کشورهای غربی و آسیایی است.

آنتونیو جیوستوزی (۲۰۱۸) در کتاب «دولت اسلامی در خراسان (افغانستان، پاکستان و جهاد جدید آسیای مرکزی)» تحقیقات علمی گسترده‌ای در مورد داعش خراسان انجام داده و زمینه تاریخی، ریشه‌ها و ارتباط آن را بررسی کرده است. علاوه بر این، نویسنده بینشی در مورد رابطه طالبان با داعش خراسان ارائه می‌دهد.

رحمت‌الله نبیل (۲۰۲۲)، رئیس سابق امنیت ملی افغانستان، در مقاله علمی خود با عنوان «تسخیر افغانستان توسط طالبان: شبکه حقانی و القاعده»، استدلال می‌کند که افغانستان پس از ظهور مجدد طالبان به پناهگاهی امن برای جنگجویان تروریست خارجی تبدیل شده است. علاوه بر این، نبیل بر تجدید حیات داعش خراسان در منطقه و ارتباط متقابل آن با طالبان تأکید می‌کند. علاوه بر این، حسن عباس (۲۰۲۳)، محقق پاکستانی، در کتاب اخیر خود با عنوان «بازگشت طالبان افغانستان پس از خروج آمریکا»، پویایی قدرت در جناح‌های مختلف طالبان را بررسی

می‌کند. خلیل الله صافی (۲۰۲۳) نیز در مقاله «داعش در افغانستان» در این مقاله مروری بر فعالیت‌های ولایت خراسان دولت اسلامی (ISKP) از زمان ظهور آن در سال ۲۰۱۴ تا خروج ناتو از افغانستان و پس از آن در افغانستان تحت حاکمیت طالبان ارائه می‌دهد.

عبدالسید ورفسلوند همینگ (۲۰۲۳)، محققان معروف غربی در حوزه تروریسم، در مقاله علمی «تهدید فزاینده دولت اسلامی در افغانستان و جنوب آسیا» در مؤسسه صلح ایالات متحده آمریکا منتشر شده است. گزارش آن‌ها در مورد منشأ، وضعیت و آینده دولت اسلامی در جنوب آسیا و تهدیدی که ممکن است برای غرب ایجاد کند را تجزیه و تحلیل می‌کند.

این پژوهش با تفاوت از تحقیقات نوشته شده در مورد تروریسم به‌طور عام و گروه داعش خراسان به‌طور خاص، با بررسی تهدید گروه داعش خراسان، ابتدا برای حکومت افغانستان و بعد کشورهای همسایه افغانستان، نکات مهمی را درباره رویکرد چندوجهی جهاد اسلامی این گروه برای بقا و افزایش تهدید منطقه‌ای برای تأسیس حکومت اسلامی خراسان بزرگ نشان می‌دهد. این مطالعه، ضمن بررسی تهدیدات تروریستی به شهروندان غیرنظامی، تهدیدات سرزمینی در مرزهای کشورهای افغانستان، ایران، پاکستان، روسیه و چین و کشورهای آسیای مرکزی، در پی ارائه رویکرد نظری جدید با استفاده از سازوکارهای نرم و غیرنظامی برخلاف سیاست‌ها و سازوکارهای شکست خورده سنتی و سخت دولت‌ها این منطقه در مبارزه با تهدیدات گروه‌های تروریستی به‌ویژه گروه داعش خراسان بوده است. همچنین پژوهش حاضر از نوع کاربردی است که علاوه بر جامعه دانشگاهی می‌تواند مورد استقبال و توجه مسئولین محترم کشورمان در وزارت کشور، وزارت اطلاعات، وزارت خارجه و کارگزاری‌های منطقه‌ای و نهادهای مرتبط قرار گیرد.

۲. چهارچوب نظری پژوهش

معکوس «reverse» در فرهنگ لغت به‌عنوان برگرداندن، وارونه کردن تعریف شده است. اصطلاح دفاع معکوس «Reverse defense» به مجموعه شیوه‌ها و سازوکارهای دفاعی در برابر تهدیدات منطقه‌ای گروه‌های تروریستی در حوزه‌های مختلف و معکوس کردن این تهدیدات با استفاده از

ابزارهای نرم برای دور کردن و محدود کردن این تهدیدات گفته می‌شود؛ به عبارت دیگر، معکوس کردن تهدیدات این گروه‌ها در هر حوزه علیه خودشان با استفاده از سازوکارهای نرم. این نظریه دفاعی معتقد است، اساس و عامل گسترش سریع گروه‌های تروریستی در سطح منطقه‌ای و حتی بین‌المللی، شیوه و واکنش اشتباه دولت‌ها در مبارزه با آن‌ها و نتیجه عکس عملکرد دولت‌هاست، نه صرفاً قدرت نفوذ و توان آن‌ها در گسترش و پیشروی، زیرا دولت‌ها برای دفاع و مبارزه با تهدیدات این گروه‌ها، به‌طور سنتی دست به سیاست‌ها و اقدامات خشونت‌آمیز و سرکوب فیزیکی به‌وسیله ابزارهای نظامی و سخت، به‌تنهایی یا به‌صورت دسته‌جمعی می‌زنند. در این رویکرد دفاعی جدید، برخلاف سایر رویکرد نظری و دفاعی منطق مبارزه را، بر اهمیت چگونگی مبارزه با تهدیدات این گروه‌ها از طریق ابزارهای نرم می‌داند تا ابزار سخت و نظامی. در ظاهر شاید اقدامات سنتی و مبارزه فیزیکی با این گروه برای امنیت دولت‌ها دستاوردی کوتاه‌مدت داشته باشد؛ اما به‌واسطه نبود یک سازوکار منسجم دفاعی علیه گروه‌های تروریستی پایدار نخواهد بود.

طبق گزارش سالانه شاخص جهانی تروریسم (GTI) در سال ۲۰۲۳، نشان می‌دهد که تعداد کشته‌شدگان ناشی از تروریسم، ۲۲ درصد افزایش یافته است؛ یعنی فعالیت تروریستی در سطح جهان و به‌ویژه در کشورهای غرب آسیا در سال‌های اخیر رشد کم‌سابقه را داشته است (Global Terrorism Index 2024:11). به زبان ساده‌تر؛ شکست سیاست دولت‌های این منطقه برای مقابله با رشد و فعالیت گروه‌های تروریستی در طی سالیان اخیر با بودجه هنگفت بوده است. به‌عنوان مثال؛ واکنش و مبارزه دولت ایالات متحده آمریکا به‌عنوان ابرقدرت نظامی و سیاسی جهان و شرکای قدرتمند اروپایی‌اش در برابر گروه نیمه‌متمرکز القاعده پس از حمله به برج‌های دو قلو آمریکا، جنگ و تجاوز نظامی ۲۰ ساله در افغانستان. در موردی دیگر، جنگ ۵ ساله دولت‌های منطقه‌ای ایران، روسیه و ترکیه در برابر داعش، جنگ و اقدامات خشونت‌آمیز این دولت‌ها هرچند برای مدتی فعالیت این گروه‌ها را مختل کرد؛ اما در درازمدت نتیجه عکس را در سطح منطقه‌ای و حتی جهانی نمایان کرد، القاعده شبه‌قاره هند و داعش خراسان، گروه‌های از دل القاعده افغانستان و داعش در عراق و سوریه سابق، خطرناک‌تر و با دامنه تهدیدات گسترده تراز قبل که وارد عرصه تروریسم منطقه‌ای و جهانی شدند.

بر طبق این نظریه، دلیل اصلی شکست سیاست‌های ضد تروریستی دولت‌ها، تأکید مضاعف بر ابزارهای نظامی سخت و سرکوب فیزیکی این گروه‌ها در سیاست‌هایشان است. دولت‌ها در برابر قدرت تهدید گروه‌های تروریستی، معتقدند هرچه قدر از قدرت نظامی بیشتری برخوردار باشند و متقابلاً با شیوه‌های سستی و سخت‌افزاری قدرتمندتری مبارزه کنند، شانس پیروزی بر این گروه‌ها و نابودی کامل آن‌ها دوچندان خواهد بود. از این‌رو، شیوه‌های نامناسب مبارزه با تهدیدات گروه‌های تروریستی، فرض پنداشتن تهدیدات این گروه‌ها همانند تهدیدات سایر دولت‌ها در عرصه روابط بین‌الملل و به تبع آن شیوه مبارزه با آن‌ها همانند مبارزه با یک دولت سیاسی متجاوز، از عوامل اصلی شکست دولت‌ها در برابر تهدیدات گروه‌های تروریستی بوده است.

نظریه دفاع معکوس دارای دو رکن و سازوکار اساسی است.

۱. شناسایی میزان تهدیدات درک شده از سوی گروه تروریستی هدف، از طریق الگوهای شناسایی چهارگانه (دایره خلافت «داخلی، منطقه‌ای، جهانی»، میزان قدرت، فاصله جغرافیایی، نیت عملیاتی)؛
۲. معکوس‌سازی تهدیدات درک شده از سوی گروه تروریستی هدف، از طریق جدول معکوس‌سازی.

شناسایی میزان تهدیدات این گروه‌ها، همواره یکی از چالش اولیه دولت‌ها در مبارزه با تهدیدات این گروه‌ها بوده است. به همین منظور؛ در این نظریه دفاعی، سازوکارهای را در نظر گرفته است که در میزان آگاهی و برداشت درست دولت‌ها از اقدامات این گروه‌ها به‌عنوان تهدید امنیتی بسیار تعیین‌کننده است.

سازوکارها و متغیرهای شناسایی تهدیدات گروه‌های تروریستی عبارت‌اند از:

❖ دایره خلافت (داخلی، منطقه‌ای، جهانی)

ایدئولوژی غالب گروه‌های رادیکال اسلامی، از اصول فقه حنفی اسلام سرچشمه می‌گیرد و هدف نهایی همه این گروه‌ها، تأسیس خلافت اسلامی در منطقه نفوذ بوده است. در این دیدگاه جهادی؛ گروه رادیکال تأسیس خلافت اسلامی آینده را در سطوح گوناگون داخلی، منطقه‌ای و جهانی دنبال می‌کنند. به‌عنوان مثال، بخش داخلی. در ایدئولوژی گروه داعش سومالی حوزه خلافت

اسلامی این گروه، بخش‌های داخلی از جنوب و مرکز کشور سومالی را شامل می‌کند. در بخش منطقه‌ای، گروه داعش خراسان دایره نفوذ خلافت اسلامی خود خوانده را در محدوده منطقه خراسان بزرگ دنبال می‌کند درحالی‌که ایدئولوژی گروه القاعده در مورد خلافت اسلامی دیدگاه جهانی دارد. در این متغیر: میزان دایره خلافت این گروه‌ها با تهدیدات امنیتی آن‌ها برای دولت‌ها رابطه مستقیم خواهد داشت. به عبارتی؛ هرچه دایره خلافت گسترده‌تر باشد، متقابلاً تهدیدات امنیتی آن‌ها برای دولت‌ها بیشتر خواهد بود.

❖ میزان قدرت

میزان قدرت گروه‌های تروریستی از منابع مالی، تعداد نیروها، میزان قلمرو، توانایی لجستیکی و نظامی این گروه‌ها محاسبه خواهد شد. گروه‌های که از میزان قدرت بالاتری برخوردار هستند، طبیعتاً قدرت انجام عملیات تروریستی در سطح وسیع‌تر برخوردار هستند. به‌عنوان مثال، گروه (داعش) به‌واسطه منابع و میزان قدرت، توانایی و پتانسیل بالاتری نسبت گروه الشباب در آفریقا برای انجام عملیات و ایجاد تهدید گسترده برخوردار است.

در این متغیر، هم میزان قدرت گروه‌ها با تهدیدات امنیتی آن‌ها برای دولت‌ها رابطه مستقیم دارد.

❖ فاصله جغرافیایی

هرچه فاصله دولت‌ها به دایره خلافت گروه‌های تروریستی نزدیک‌تر باشد به تبع آن، تهدیدات امنیتی آن هم بیشتر خواهد بود؛ به عبارت دیگر، دولت‌های همسایه و نزدیک قلمرو گروه تروریستی از دولت‌های دورتر احساس تهدید بیشتری خواهند کرد. به‌عنوان مثال، احساس تهدید امنیتی دولت ایران از داعش خراسان نسبت به دولت ترکیه به‌دلیل فاصله نزدیک‌تر، بیشتر خواهد بود. در این متغیر فاصله جغرافیایی گروه‌ها با تهدیدات امنیتی آن‌ها برای دولت‌ها رابطه عکس دارد.

❖ نیت عملیاتی

تفسیر و نیت گروه تهدیدکننده با دولت‌های هدف رابطه مستقیم دارد. به عبارتی؛ هرچه انگیزه گروه تهدیدکننده بیشتر باشد متقابلاً تهدید درک شده از سوی دولت هدف بیشتر خواهد بود. به‌عنوان مثال، گروه داعش در سال ۲۰۱۵ براساس ایدئولوژی و تفسیر خودساخته، تکفیر شیعیان،

اعلام کرده است علیه شیعیان و حکومت‌های شیعه از جمله دولت شیعه ایران عملیات انجام خواهد داد.

به‌طور مثال، گروه داعش خراسان به‌عنوان گروه مطالعه موردی در این نظریه، طبق سازوکارهای دفاعی از نظر هر چهار الگوی شناسایی تهدید:

دایره خلافت: از دامنه منطقه‌ای برخوردار است و برای همه کشورهای منطقه تهدید امنیتی محسوب می‌شود.

میزان قدرت: داعش خراسان به‌دلیل دارا بودن منابع قدرت (نیروی انسانی، منابع مالی، توان نظامی) تهدیدی قدرتمند برای این دولت‌ها در نظر گرفته می‌شود.

فاصله جغرافیایی: داعش خراسان به سبب دایره خلافت منطقه‌ای و فاصله جغرافیای نزدیک تهدید جدی برای این دولت‌ها است.

نیات عملیاتی: با توجه به نیات و اهداف داعش خراسان همه کشورهای منطقه خراسان به‌ویژه کشورهای شیعه‌مذهب در معرض تهدید این گروه هستند.

براین‌اساس، تهدیدی که از سوی داعش خراسان مطرح می‌شود؛ ترکیبی از همه الگوهای شناسایی این نظریه دفاعی است. طبق این متغیرها داعش خراسان، یک تهدید امنیتی جدی برای کشورهای این منطقه ارزیابی می‌شود.

پس از شناسایی تهدیدات گروه‌های تروریستی هدف، ضرورت دفاع در برابر تهدیدات این گروه‌ها متجلی می‌شود. پاسخ به این تهدیدات در قالب یک مدل (جدول) معکوس‌سازی تهدیدات، در همه حوزه مختلف امنیتی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، حقوقی، مذهبی و تبلیغاتی - رسانه‌ای با استفاده از شیوه‌های معکوس نرم و غیرنظامی ارائه می‌شود.

جدول ۱: تهدیدات منطقه‌ای گروه‌های تروریستی و واکنش دفاعی معکوس تهدیدات

آشفته‌گی حقوقی موضوع مبارزه با تروریسم در نظام حقوقی کشورهای منطقه	ایجاد و تقویت سازوکارهای حقوقی واحد منطقه‌ای
بی‌ثبات‌سازی سیاسی دولت‌های هدف منطقه‌ای	کمک به ثبات‌سازی سیاسی و دولت‌سازی داخلی کشورهای هدف جهت دفع و محدود کردن دایره خلافت گروه تروریستی

تضعیف و فروپاشی اقتصادی دولت‌های هدف منطقه‌ای	کمک به توسعه و نوسازی اقتصادی در قالب سرمایه‌گذاری مختلف دولتی و خصوصی
افزایش درآمد مالی از طریق تجارت مواد مخدر (خشخاش) با کشورهای منطقه‌ای	کشت و تولید داخلی مواد خشخاش با مجوزهای داخلی مربوطه و قطع وابستگی به تجارت مواد خشخاش گروه‌های تروریستی و نهایتاً تحریم مالی
گسترش نفوذ پوششی اعضای گروه‌های تروریستی جهت خرابکاری و ترورهای امنیتی در دولت‌های منطقه‌ای	ایجاد یک سامانه غربالگری امنیتی گسترده داخلی و منطقه‌ای
اشاعه افراط‌گرایی دینی از طریق مدارس دینی و جهادی	پذیرش و بورسیه دانش‌آموزان و دانشجویان در مدارس و دانشگاه‌های دولتی و کمک به زیرساخت‌های آموزشی دولت‌های تحت نفوذ گروه‌های تروریستی
تبلیغ ایدئولوژی افراطی از طریق کانال‌های مجازی و رسانه‌ای	حذف این گروه‌های تروریستی از پلتفرم‌های مختلف مجازی منطقه‌ای، تبلیغ و روایت صحیح اسلامی از طریق کانال‌های رسانه‌ای به زبان‌های مختلف به‌خصوص بخش غیرانگلیسی

یکی از شاخص‌های مهم موفقیت گروه‌های تروریستی ایجاد و گسترش تهدیدات آنی و آتی برای دولت‌های منطقه‌ای حوزه خلافتشان است. با توجه به حملات و تهدیدات مکرر گروه تروریستی مطالعه موردی (داعش خراسان) برای منافع و اتباع همه کشورهای منطقه خراسان بزرگ، به نظر می‌رسد این گروه همین راهبرد را در پیش گرفته است. سازوکارهای این سازوکار دفاعی به دولت‌های منطقه خراسان این‌گونه اعلام می‌دارد؛ بعد از شناسایی تهدیدات این گروه، تهدیدات درک شده از سوی گروه تروریستی هدف (داعش خراسان) را در هر حوزه به‌صورت معکوس (به‌گونه‌ای که در بخش معکوس‌سازی تهدیدات داعش خراسان مقاله اشاره شده است) و با استفاده از ابزارهای نرم و با تمرکز و قدرت بیشتر پاسخ دهند.

۳. سیر تحول داعش خراسان (ISK)

در طول تاریخ سازمان های تروریستی مختلفی ظهور و افول کرده اند؛ اما هیچ کدام به اندازه داعش مرکزی و شاخه های آن ویرانی گسترده ای را در مقیاس جهانی و آسیا به ویژه در منطقه خاورمیانه و جنوب آسیا ایجاد نکرده اند. داعش خراسان به عنوان یکی از شاخه ها آن، از نظر مبانی فکری به ایدئولوژی گسترده تر مادر سازمانی خود (داعش مرکزی) پایبند است که به دنبال ایجاد یک خلافت جهانی و فراملی است که توسط فقه اسلامی اداره می شود. از نظر این گروه، خلافت باید یک «دولت اسلامی ناب» باشد که در آن اعضا باید سنت (سنت های پیامبر اسلام) را به شدت رعایت کنند. براساس این تفکر از سایر مسلمانان دعوت به پیوستن به خلافت نوپای این گروه می کند.

از نظر ایدئولوژیک، داعش خراسان برخلاف ایدئولوژی سایر گروه های رادیکال اسلامی نظیر القاعده، اگرچه هردو طرفدار مبارزه خشونت آمیز علیه «دشمن دور» (غرب) هستند؛ اما داعش خراسان بر مبارزه با «دشمن نزدیک» (مرتدین در منطقه) نیز تأکید دارد. این گروه تحت یک جهاد تهاجمی جهانی برای پاک سازی قلمرو خود از کفار خارجی - غیرمعتقدان خود خوانده به اسلام و مرتدان فعالیت می کند و در صورت مخالفت با پایبندی به شریعت و عدم مطابقت با اصول دولت اسلامی، خشونت علیه جامعه محلی را تأیید می کند (Doxsee and other, 2021:4).

دولت اسلامی خراسان یک سازمان تروریستی رادیکال اسلامی است که رسماً در ژانویه ۲۰۱۵ به عنوان یکی از شاخه های منطقه ای دولت اسلامی که در سوریه و عراق فعالیت می کرد، تأسیس شد. در ابتدا، این گروه بر سازمان دهی انتقال جنگجویان به سوریه تمرکز داشت که متعاقباً ساختارهای خودمختاری را در افغانستان تشکیل می دادند (Strachota, 2024:1).

از نظر تاریخی، «خراسان» به بخش هایی از شرق ایران، افغانستان و آسیای مرکزی امروزی اشاره دارد؛ اما برداشت داعش از «خراسان بزرگ»، شامل پاکستان و بخش شبه قاره هند نیز می شود. این منطقه بزرگ در چشم انداز استراتژیک دولت اسلامی خراسان است.

اعضای بنیان گذار طالبان پاکستان، طالبان افغانستان، القاعده، جنبش اسلامی ازبکستان و سایر گروه های جهادی، حول محور یک فرمانده سابق طالبان پاکستانی به نام حافظ سعید خان که از اهمیت بالایی برخوردار بود، گرد هم آمدند؛ او به عنوان اولین والی این گروه، توسط ابوبکر

البغدادی، رهبر وقت دولت اسلامی عراق و شام برای نظارت بر گسترش این گروه در منطقه افغانستان منصوب شد. مدت کوتاهی پس از تأسیس رسمی داعش خراسان در افغانستان کنترل اراضی را در تعدادی از مناطق روستایی در شمال شرقی افغانستان را در دست گرفت و مدتی بعد حملات بسیار مرگباری را در شهرهای بزرگ و اطراف آنها آغاز کرده و پرسنل و مؤسسات دولتی را هدف قرار داده است.

دولت اسلامی در افغانستان علاوه بر حمله به امدادگران بین‌المللی و روزنامه‌نگاران، از یک راهبرد خشونت فرقه‌ای مشابه با همنام خود در عراق و سوریه نیز استفاده کرده و گروه‌های اقلیت مانند جوامع هزاره و سیک افغانستان و جوامع صوفی و ذکری پاکستان را هدف قرار داده است. داعش خراسان در افغانستان تا سال ۲۰۱۸، یکی از چهار سازمان تروریستی مرگبار جهان بود (Jadoon and Mines October 14, 2021).

با این حال، با گذشت زمان، دولت‌های بین‌المللی نیز در عملیات مختلف ضد تروریستی علیه داعش خراسان نقش داشته‌اند؛ عملیات ائتلاف به رهبری ایالات متحده آمریکا و دولت‌های سابق افغانستان یک کمپین تهاجمی علیه نیروهای داعش خراسان در شرق افغانستان انجام دادند. این عملیات قلمرو، رهبری و پایگاه اعضای داعش در افغانستان را تضعیف کرد. این گروه در طول سال ۲۰۱۹ با شکست‌های قابل توجهی روبه‌رو شد. نیروهای دولتی افغان در مارس ۲۰۲۰، اسلم فاروقی، رهبر داعش خراسان و چندین فرمانده دیگر، مانند قاری زاهد و سیف‌الله (که با نام ابوظلحه نیز شناخته می‌شود) را در استان قندهار دستگیر کردند. سپس، در پایان سال، صدها جنگجو و خانواده‌هایشان تسلیم دولت افغانستان شدند. این شکست‌ها در مجموع تا آغاز سال ۲۰۲۰ تقریباً ۱۵۰۰ نفر تسلیم شدند. در همین زمینه، بسیاری از کارشناسان حتی پایان حیات این سازمان را اعلام کردند.

به دنبال این شکست‌ها، داعش خراسان در حالی که توانایی اندک برای انجام حملات داخلی در افغانستان را حفظ کرده بود، دچار تحولات گسترده شد. در ماه مه ۲۰۱۹، داعش وجود استان‌های جدید در پاکستان و هند را اعلام کرد؛ مناطقی که قبلاً تحت اختیار جغرافیایی داعش خراسان بودند. در ژوئن ۲۰۲۰، دولت اسلامی پس از دستگیری اسلم فاروقی، امیر سابق داعش افغانستان، شهاب المهاجر را به‌عنوان امیر جدید داعش خراسان منصوب کرد. المهاجر پیش از

این یکی از برنامه ریزان داعش خراسان برای حملات در مناطق شهری کابل بود. طبق گزارش ها زمانی فرمانده سطح متوسط شبکه حقانی طالبان بوده است. در طول سال ۲۰۲۰، داعش خراسان با وجود کنترل قلمرو کم، موفق به انجام حملات گسترده ای شد (Abdul Sayed and Hamming2023:3).

در ژوئن ۲۰۲۱، موج بعدی و گسترده تر حملات داعش خراسان از یک گروه اصلی از جنگجویان متشکل از ۱۵۰۰ تا ۲۲۰۰ نفر در استان های کنر و ننگرهار تشکیل شد. با انجام حملات گوناگون به ویژه حمله ۲۶ آگوست ۲۰۲۱ به فرودگاه بین المللی حامد کرزی در کابل که تقریباً ۱۷۰ افغان و ۱۳ پرسنل نظامی ایالات متحده را کشت (Bennet and other 2021). داعش خراسان با این حمله بزرگ، خود را به عنوان گروهی که بعد از شکست های متوالی در سال های گذشته تجدید حیات یافته و توانایی انجام عملیات در مقیاس بین المللی را نمایان کرده است.

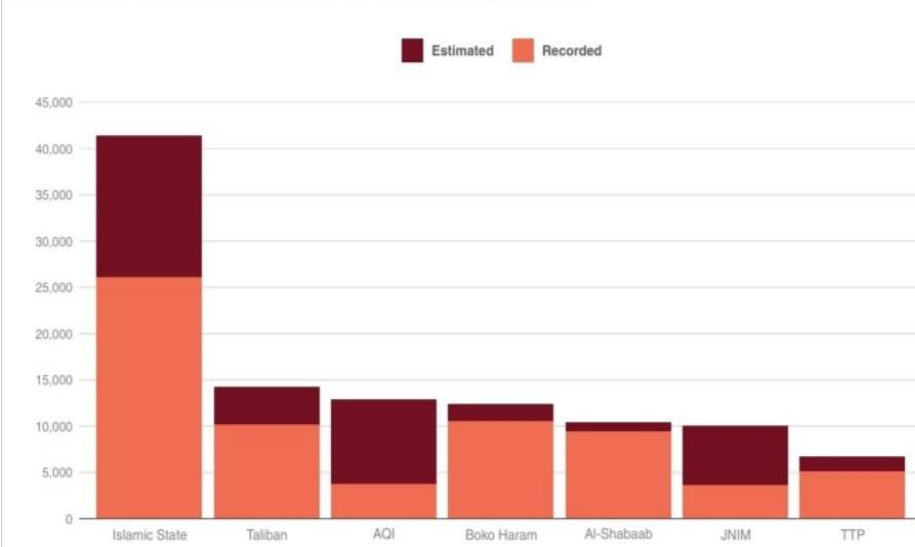
۳-۱. تهدیدات داعش خراسان

تروریسم همچنان یک تهدید جهانی مداوم است. تعداد کشورهایی که حداقل یک حادثه تروریستی را تجربه کرده اند از ۵۸ به ۶۶ کشور افزایش یافته است که بیشترین تعداد کشورهای آسیب دیده از سال ۲۰۱۸ به بعد بوده است. در سال ۲۰۲۴، برای اولین بار در هفت سال گذشته، وضعیت کشورهای بیشتری را تحت تأثیر قرار داده است، به طوری که ۴۵ کشور تأثیر بیشتری از تروریسم را گزارش کرده اند، در حالی که تنها ۳۴ کشور بهبود نشان داده اند (Global Terrorism Index 2025:2).

داعش و گروه های وابسته به آن در سال ۲۰۲۴ همچنان مرگبارترین سازمان تروریستی بودند و مسئول ۱۸۰۵ مرگ در ۲۲ کشور بودند. در سال ۲۰۲۴، این تجزیه و تحلیل نشان داد که مرگ و میر ناشی از داعش ۵۸ درصد بیشتر شده است (Global Terrorism Index 2025:2-3).

Estimated deaths from terrorism by group 2007-2024

Deaths attributed to IS, AQI and JNIM are much lower than the estimated total.

نمودار ۱: آماری از مرگ میر ناشی از فعالیت گروه‌های تروریستی که سهم داعش را به‌عنوان مرگ‌بارترین گروه تروریستی برجسته می‌کند.

دولت اسلامی، به‌عنوان یک شبکه غیرمتمرکز از گروه‌های وابسته فعالیت می‌کند که هر گروه به‌طور مستقل عمل می‌کند. در سال ۲۰۲۴، این گروه‌های وابسته مسئول حملاتی در سراسر خاورمیانه، آفریقا، آسیا و اروپا بودند که نشان‌دهنده دامنه فراملی و ظرفیت عملیاتی مداوم این گروه‌های وابسته تروریستی است.

در سطح جهانی، تروریسم همچنان یک چالش مهم است. مرگ‌ومیر ناشی از تروریسم از سال ۲۰۱۷ در محدوده باریکی باقی‌مانده و بین ۶۸۲۴ نفر در سال ۲۰۱۷ و ۷۵۵۵ نفر در سال ۲۰۲۴ در نوسان بوده است. تعداد کشورهایی که توسط داعش و نوادگان آن حمله تروریستی را تجربه کردند از ۵۸ به ۶۶ کشور در سال ۲۰۲۴ افزایش یافت.

درحالی‌که تعداد کشورهایی را که در آن‌ها از طرف شاخه داعش خراسان درگیر بودند. پاکستان، روسیه و ایران بیشترین افزایش مرگ‌ومیر ناشی از حملات این گروه در سال ۲۰۲۴ ثبت کردند. این کشورها بیش از ۱۰۰ مرگ و زخمی را تجربه کردند. کشورهای روسیه و ایران

به دلیل درگیری های داخلی و جنگ های جاری بیرونی؛ در نتیجه تمرکز کمتری بر رسیدگی به تروریسم داخلی و منطقه ای دارند (Global Terrorism Index 2025:2-3).

طبق گزارش شاخص تروریسم جهانی (IEP)، داده های مربوط به گروه های تروریستی و شاخه های وابسته به آن ها را که تحت یک نام سازمانی فعالیت می کنند، جمع می کند. از چهار گروه تروریستی معروف جهانی که مسئول بیشترین مرگ و میر در دو سال اخیر بودند، گروه داعش مرکزی و شاخه ولایت خراسان (ISK) را در برمی گیرد (Global Terrorism Index 2025). گسترش چشمگیر فعالیت های منطقه ای این گروه در زمینه تبلیغات، جذب نیرو و هدف قرار دادن تعداد فزاینده ای از کشورها از طریق تهدیدات امنیتی، چالش های امنیتی قابل توجهی برای کشورهای پیرامون منطقه افغانستان و حتی فراتر از آن به همراه داشته است. داعش خراسان اتباع و منافع دشمنان خارجی را در داخل منطقه هدف قرار می دهد. این گروه حملاتی را علیه کشورهای همسایه از خاک افغانستان انجام داد یا به طور مستقیم و یا هدایتگر این حملات بود (Webber and Valle 2022:12).

بنا بر گزارش ها و اعلامیه های رسمی رهبری داعش خراسان، این گروه پس از تحولات ۲۰۲۱ افغانستان، چند عملیات چندوجهی و بزرگ منطقه ای انجام داده است که مهم ترین آن ها به شرح زیر است:

در افغانستان:

۲۶ آگوست ۲۰۲۱، (بیش از ۱۸۳ کشته)، بمب گذار انتحاری در فرودگاه کابل در جریان تصرف افغانستان توسط طالبان.

در ایران:

۲۶ اکتبر ۲۰۲۲، (۱۳ کشته و ده ها زخمی)، حمله به حرم شاه چراغ شیراز، ایران (Motamedi:2023).

۳ ژانویه ۲۰۲۴، (۹۴ کشته)، بمب گذاری انتحاری در مراسم یادبود فرمانده نظامی قاسم سلیمانی در شهر کرمان ایران.

در ازبکستان:

۱۸ آوریل ۲۰۲۲، (بیش از ۶۰ کشته)، داعش خراسان ده موشک از شمال افغانستان بر فراز رودخانه آمو به سمت یک پایگاه نظامی در ترمذ ازبکستان پرتاب کرد.

در پاکستان:

۳۰ ژوئیه ۲۰۲۳، (بیش از ۶۰ کشته)، یک بمب‌گذاری انتحاری در باجور پاکستان.

در روسیه:

۲۲ مارس ۲۰۲۴، (۱۴۴ کشته، ۵۵۱ زخمی)، عملیات تروریستی در یک کنسرت راک در تالار شهر کروکوس در مسکو (MMP2024:15-17).

این حملات مرگبار نشان‌دهنده نفوذ و فعالیت‌های داعش خراسان در شبکه‌ای پیچیده از شرایط منطقه‌ای و جهانی است. با افزایش حملات بین‌المللی این گروه و افزایش تلاش‌ها برای بسیج نیروها نه تنها ثبات داخلی افغانستان را به خطر انداخته است، بلکه بر چشم‌انداز وسیع‌تر امنیت منطقه‌ای و جهانی نیز تأثیر می‌گذارد.

بعد از به قدرت رسیدن طالبان در افغانستان در سال ۲۰۲۱، داعش خراسان با افزایش چشمگیر پنج برابری عملیات خارجی نسبت به داخل افغانستان، نشانه‌ای از تغییر تمرکز این گروه به سمت عملیات خارجی با تأثیر بالا به جای کنترل داخلی نمایان کرده است. این روند، نشان‌دهنده گسترش جاه‌طلبی‌های جهانی این گروه است، زیرا به دنبال هدف قرار دادن منافع خارجی، الهام بخشیدن به حملات در خارج از کشور و گسترش نفوذ خود فراتر از افغانستان است (Global Terrorism Index 2025:13).

داعش خراسان به عنوان تهدیدی جدید برای منافع، همه دولت‌های منطقه خراسان، این موضوع را می‌توان در حملات و عملیات تروریستی این گروه در کشورهای ایران، پاکستان، افغانستان، روسیه، کشورهای آسیای میانه و حتی کشورهای غربی در سال‌های گذشته مشاهده کرد. مقابله با این تهدید امنیتی این معنی را می‌دهد که دولت‌های این منطقه در برابر این گروه تهدیدکننده تحت این رویکرد دفاعی معکوس، متحد و اقدام به ایجاد ائتلاف منطقه‌ای نمایند تا بتواند تهدیدات فراملی داعش خراسان را کاهش دهد.

۴. معکوس سازی دفاعی تهدیدات داعش خراسان

طبق یک اصل کلی، یکی از شاخص های موفقیت سازمان های افراط گرا و تکفیری انجام عملیات خارجی فراتر از میدان های نبرد محلی این گروه هاست. با توجه به حملات مکرر داعش خراسان در کشورهای نظیر ایران، پاکستان و روسیه، به نظر می رسد این گروه همین راهبرد را در پیش گرفته است. این فرضیه را با قدرت می توان مطرح کرد که داعش خراسان از قدرت تطابق راهبردی برخوردار است و در حال افزایش و تعمیق نفوذ خود در منطقه است تا نشان دهد که به یک سازمان منطقه ای تبدیل شده است.

این گروه از عزم و توانایی لازم برای انجام حمله های خبرساز و بی ثبات کننده در بسیاری از کشورها برخوردار است. داعش خراسان همچنان تاب آور است؛ اما نکته نگران کننده تر اینجاست که این گروه یاد گرفته است چگونه راهبرد و تاکتیک های خود را با پویایی های در حال تغییر مطابقت داده و از درگیری ها و نارضایتی های محلی، منطقه ای به نفع خود بهره برداری کند (USIP2024:16-20).

افزایش نفوذ منطقه ای و همچنین عملیات خارجی موفق داعش خراسان، پیامدهای گسترده و پیچیده ای در پی خواهد داشت. در سطح منطقه ای، حمله های مرتبط با داعش خراسان در افغانستان، پاکستان، ایران، روسیه و نقاط دیگر، نشان دهنده پتانسیل های این گروه برای ایجاد بی ثباتی بیشتر در منطقه، تشدید تنش های موجود و تحریک اقدام های مقابله ای از سوی کشورهای هدف گرفته شده است.

توانایی داعش خراسان برای جذب نیرو از بین کشورهای مختلف و انجام عملیات در این کشورها، با حضور پر رنگ اتباع آسیای مرکزی، نشان دهنده ماهیت فراملی این تهدید بوده است. این وضعیت نشان می دهد که جامعه منطقه ای باید برای مقابله با تهدیدهای در حال تغییر داعش خراسان، هر چه سریع تر دست به یک اقدام جامع، هماهنگ و راهبردی بزند. ارائه یک پاسخ مناسب به داعش خراسان مستلزم اتخاذ یک رویکرد منطقه ای منسجم، در قالب یک نظریه دفاعی جهت معکوس سازی تهدیدات این گروه در همه حوزه است تا با ایجاد یک همکاری بین دولتی مستحکم، به چالش های متعدد این گروه به صورت درازمدت و با شیوه های غیرنظامی و نرم غلبه

کرد. بعد از شناسایی تهدیدات این گروه از طریق این سازوکار، دفاع و مبارزه با این گروه تهدید آغاز می‌شود.

برای مبارزه با تهدیدات به وجود آمده از طرف این گروه‌ها، براساس سازوکار دفاعی این سازوکار، واکنش دفاعی معکوس خواهد داشت.

جدول ۲: تهدیدات موردی (داعش خراسان) و واکنش دفاعی معکوس

بی‌ثبات‌سازی داخلی (افغانستان)	کمک به دولت‌سازی و ثبات‌سازی سیاسی در افغانستان
تضعیف شدن و فروپاشی اقتصادی (افغانستان)	کمک به توسعه و نوسازی اقتصادی افغانستان در قالب سرمایه‌گذاری مختلف دولتی و خصوصی
نفوذ پوششی نیروهای داعش خراسان در کشورهای همسایه افغانستان	ایجاد یک سامانه غربالگری گسترده منطقه‌ای
افزایش درآمد مالی از طریق تجارت مواد خشک‌ش به کشورهای منطقه‌ای	کشت و تولید داخلی مواد خشک‌ش با مجوزهای داخلی مربوطه و قطع وابستگی به خشک‌ش افغانستان و نهایتاً تحریم مالی
مدارس دینی و جهادی مستقر در افغانستان	پذیرش و بورسیه دانش‌آموزان و دانشجویان در مدارس و دانشگاه‌های دولتی و کمک به زیرساخت‌های آموزشی افغانستان
تبلیغ ایدئولوژی از طریق کانال‌های مجازی و رسانه‌ای به زبان‌های پشتو، تاجیکی، بلوچی، اردوی و فارسی در افغانستان و کشورهای همسایه	حذف این سازمان افراطی از پلتفرم‌های مختلف مجازی، تبلیغ و روایت صحیح اسلامی از طریق کانال‌های رسانه‌ای به زبان‌های مختلف به‌خصوص بخش غیر انگلیسی

گسترش چشمگیر تهدیدات منطقه‌ای این گروه در زمینه تبلیغات، بی‌ثبات‌سازی امنیتی افغانستان، جذب نیرو، تلاش‌ها در جهت جمع‌آوری مالی از طریق تجارت مواد مخدر و هدف قراردادن تعداد فزاینده‌ای از کشورها از طریق تهدیدات گوناگون، چالش‌های امنیتی قابل توجهی برای کشورهای پیرامون منطقه افغانستان به‌همراه داشته است. طبق این سازوکار، چنین همکاری‌های دفاعی می‌تواند تا حد زیادی تضمین دهد، هرگونه اقدام ضد تروریستی علیه داعش

خراسان به جای این که صرفاً منجر به عدم تمرکز و پراکندگی آن در سراسر منطقه شود، به تضعیف منطقه ای و فروپاشی تدریجی این گروه تروریستی منجر می شود.

نتیجه گیری

حضور تقریباً یک دهه ای داعش خراسان در مقرهای سنتی اش در افغانستان و بخش های از پاکستان، در کنار تعامل های گسترده و جذابیت بالای این گروه برای مردم آسیای مرکزی، اقدام به جذب شبه نظامیان تاجیک و ازبک در داخل افغانستان کرده است. همچنین برای تحقق چشم انداز استراتژیک خود برای گسترش فعالیت هایش به سایر کشورهای منطقه، با در اولویت قرار گرفتن حمله های فراملی الهامی یا هماهنگ شده، به عنوان بخشی از راهبرد رشد داعش خراسان، نشان دهنده ماهیت چندوجهی و در حال تغییر تهدیدهای این سازمان تروریستی است. در ارزیابی پتانسیل داعش خراسان، باید اذعان کرد برای این سازمان تروریستی علاوه بر دستاوردهای سرزمینی در شرایط فعلی، گسترش دامنه ایدئولوژیک، استراتژیک و تاکتیکی به مناطق اطراف، مهم ترین اهداف داعش خراسان است. تهدید داعش خراسان امروزه حتی به واسطه فروپاشی ارتش و نیروهای نظامی دولت پیشین افغانستان بیشتر هم شده و بسیاری از نظامیانی که در دوره طالبان با فروپاشی ارتش از بدنه دولت کابل جدا شدند، اکنون جز نیروی های مهم و حرفه ای داعش خراسان هستند. حضور داعش خراسان در حملات یا طرح های تروریستی بر ضد کشورهای منطقه ای قدرتمندی چون روسیه و ایران نشان داد که تهدیدات آن دیگر محدود به مرزهای افغانستان نیست. عمده این حملات به صورت دقیق نشان داد که داعش خراسان دارای اعضای نسبتاً حرفه ای دارد، احتمالاً این افراد بخشی از همان بدنه آموزش دیده ارتش فروپاشیده دولت جمهوری افغانستان هستند که این روزها در غیاب حاکمیتی فراگیر در کابل، جذب داعش خراسان شده اند و امروزه نه فقط دولت امارت افغانستان، بلکه سایر کشورهای منطقه را تهدید می کنند. افزایش نفوذ منطقه ای و همچنین عملیات خارجی موفق داعش خراسان، پیامدهای گسترده و پیچیده ای در پی خواهد داشت. در سطح منطقه ای، حمله های مرتبط با داعش خراسان در افغانستان، پاکستان، ایران، روسیه و نقاط دیگر، نشان دهنده پتانسیل های این گروه برای ایجاد بی ثباتی بیشتر در منطقه است.

در یک جمع‌بندی کلی باید گفت که هرچند امارت اسلامی طالبان ادعای مبارزه با این گروه را دارد؛ اما امید بستن صرف به مبارزه طالبان با این گروه سبب می‌شود که از لحاظ امنیتی این گروه نادیده انگاشته شود. در این مورد، دو نکته اساسی را باید در نظر گرفت: نخست طالبان همچنان در اعمال حاکمیت در کل کشور افغانستان با مشکل مواجه است و دوم این‌که خیلی از اعضای طالبان از سوی شبکه حقانی جذب داعش خراسان شدند. در این راستا ایران و کشورهای هم‌جوار افغانستان؛ پاکستان، هند، روسیه و چین هم‌جوار با آسیای مرکزی شامل «ازبکستان، تاجیکستان، ترکمنستان، قرقیزستان و قزاقستان» ضرورت ایجاب می‌نماید که راهبرد و سیاست‌های سنتی ضد تروریستی و سرکوب فیزیکی خود را در مواجهه با گروه‌های تروریستی به‌ویژه داعش خراسان با توجه به شرایط منطقه‌ای و جهانی مورد بازبینی دائم قرار دهند. مقابله مؤثر با این تهدیدات نیازمند یک رویکرد جدید پیشنهادی در نظریه «دفاع معکوس» است. با این رویکرد دفاعی جدید تهدیدات منطقه‌ای درک شده از سوی گروه داعش خراسان به‌صورت دسته‌جمعی و با استفاده از سازوکارهای نرم دفاعی معکوس‌سازی شود. با این رویکرد دفاعی می‌توانند به منابع قدرت و نفوذ داعش خراسان نه صرفاً به‌صورت فوری و با نتایج کوتاه‌مدت بلکه در درازمدت و به‌صورت پایدار ساختار غیرمتمرکز این گروه و تاکتیک‌های به‌سرعت در حال تغییر آن را کنترل و خنثی کند.

References

- Abdul, S. & Hamming, T. (2023). “The Growing Threat of the Islamic State in Afghanistan and South Asia”, usip, <https://www.usip.org/sites/default/files/2023-06/sr-520-growing-threat-islamic-state-afghanistan-south-asia.pdf>
- Abbas, H. (2023). “The Return of the Taliban: Afghanistan After the Americans Left”, Yale University Press
- Bennet, D.Cahlan, S.Kelly, M. (2021). “Photos and Videos reveal crowded checkpoints, chaos at Kabul airport on day of the attack”, The Washington Post, August 28 <https://www.washingtonpost.com/world/2021/08/28/afghanistan-airport-attack-videos>
- Catrina Dooxsee, c. Thompson, j. and Grace Hwang, G. (2021). “Examining Extremism: Islamic State Khorasan Province (ISKP)”, Center for Strategic and International Studies (CSIS) in Washington, D.C <https://www.csis.org>
- Giustozzi, A. (2022). “How Much of a Threat Is the Islamic State in Khorasan? ”, Royal United Services Institute, March 28, 2022. <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/how-much-threat-islamic-state-khorasan>
- Global, T. I. (2025). “Measuring The Impact of Terrorism ”, Institute for Economics & Peace, March 2025. Available from: <http://visionofhumanity.org/resources>
- Global, T. I. (2024). “Measuring The Impact of Terrorism ”, Institute for Economics & Peace, February 2024. Available from: <http://visionofhumanity.org/resources>
- Hwaïda Saad, V. Y. Schmitt, E. (2024). “Islamic State Claims Responsibility for Deadly Bombings in Iran ”, The New York Times, <https://www.nytimes.com/2024/01/04/world/middleeast/us-isis-iran-general-suleimani.html>
- Jadoon, A. Mines, A. (2021). “The Taliban Can’t Take on the Islamic State Alone”, War on the Rocks, October 14, 2021 <https://warontherocks.com/2021/10/the-taliban-cant-take-on-the-islamic-state-alone>
- Karr, L. Carter, B. (2025). “The Islamic State’s Global Long Game and Resurgence in Syria Poses an Evolved Threat to the West ”, Critical Threats Project, <https://www.aei.org/articles/the-islamic-states-global-long-game-and-resurgence-in-syria-poses-an-evolved-threat-to-the-west/>
- Krause, D. (2025). “The Islamic State's Khorasan Province: Terror plots in Europe”, Danish Institute for International Studies (DIIS), DIIS Report Vol. 2025 No. 09 https://pure.diis.dk/ws/files/27802520/ISKP_terror_plots_in_Europe_DIIS_Report_2025_09.pdf
- Mapping, MP. (2024). “Islamic State in Khorasan Province (ISKP) ”, Last modified, https://mappingmilitants.org/files/group-profiles/islamic_state_in_khorasan_province.pdf
- Motamedi, M. (2023). “Iran’s Shiraz shrine comes under second deadly attack in months”, aljazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2023/8/13/irans-shiraz-shrine-comes-under-second-deadly-terrorist-attack-in-mont>

- safi, k. (2023). “daesh in afghanistan”, Counter Extremism Project (CEP), https://www.counterextremism.com/sites/default/files/2023-01/KAS-CEP%20Report_The%20Taliban%27s%20Takeover%20in%20Afghanistan_Dec%202022.pdf
- Strachota, K. (2024). “Islamic State-Khorasan: global jihad’s new front”, OSW Commentary, <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2024-03-29/islamic-state-khorasan-global-jihads-new-front>
- USIP. (2024). “Senior Study Group on Counterterrorism in Afghanistan and Pakistan”, United States Institute of Peace(USIP),file:///C:/Users/acer/Downloads/ssg-final-report-counterterrorism-afghanistan-pakistan.pdf
- Webber, L. Valle, R. (2022). “ Islamic State Khorasan’s Expanded Vision in South and Central Asia”, thediplomat, <https://thediplomat.com/2022/08/islamic-state-khorasans-expanded-vision-in-south-and-central->
- Zelin, A. (2024). “A Globally Integrated Islamic State”, War on the rocks, <https://warontherocks.com/2024/07/a-globally-integrated-islamic-state>
- Zenn, J. (2019). “The Islamic State’s Provinces on the Peripheries Juxtaposing the Pledges from Boko Haram in Nigeria and Abu Sayyaf, and Maute Group in the Philippines ”, Perspectives on Terrorism, Volume, 13, No.1(2019), pp. 87-104